

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาปัจจัยด้านบรรยากาศองค์การที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรสาธารณสุข ศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดขอนแก่น มีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงวิเคราะห์ (Analytical Research) เป็นการศึกษาในเชิงปริมาณ โดยวิธีการสำรวจแบบภาคตัดขวาง (Cross Sectional Study) เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบรรยากาศองค์การที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรสาธารณสุข ศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดขอนแก่น

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้ คือ บุคลากรสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดขอนแก่น จำนวน 730 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดขอนแก่นที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างจากกลุ่มประชากรด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ (Systematic Random Sampling) โดยมีขั้นตอนการสุ่มตัวอย่าง ดังนี้

2.2.1 ทำการสำรวจจำนวนและรายชื่อบุคลากรสาธารณสุขศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดขอนแก่นทั้งหมด 730 คน แล้วนำมาจัดเรียงรายชื่อต่อเนื่องกันไป

2.2.2 การคำนวณขนาดตัวอย่าง ใช้สูตรการคำนวณขนาดตัวอย่างในกรณีทีวิเคราะห์ข้อมูลด้วย Multiple Regression Analysis คำนวณได้จากสูตร ของ Cohen, 1988) ดังนี้

$$n = \frac{\lambda(1-R^2_{y/x})}{R^2_{y/x}}$$

เมื่อ n = ขนาดตัวอย่าง

λ = เป็นค่าเปิดตารางCohen โดยพิจารณาจาก

- power of test กำหนดค่า = 0.8

- α กำหนดค่าระดับนัยสำคัญ 0.05

- V คำนวณได้จากสูตร $V = N - u - 1$ แล้วนำค่า V ไปเปิดตาราง Cohen จะได้ค่า λ

เมื่อ N - จำนวนประชากร

u = จำนวนตัวแปรอิสระ ที่จะนำเข้ามาการถดถอยพหุคูณ

แทนค่าในสูตร $V = 730-9-1 = 720$

นำค่า V ไปเปิดตาราง Cohen (power = 0.08, $\alpha = 0.05$, $V = 720$)

จะได้ค่า $\lambda = 15.6$

$R^2_{Y/X}$ = ค่าสัมประสิทธิ์อธิบายได้ของสมการถดถอย จากงานวิจัยที่ผ่านมาที่ใกล้เคียงกับเรื่องที่กำลังศึกษา หากไม่มีอาจพิจารณาเอาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรหลักที่จะศึกษา ดึงเอาจากงานวิจัยที่ผ่านมา แล้วยกกำลังสองก็ได้ หรือเป็นสมมติฐานของนักวิจัยเองว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดที่มีอยู่ จะสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตาม ได้อย่างน้อยที่สุดเท่าใด เช่น $R^2 = 0.1$ แสดงว่า ตัวแปรอิสระสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามได้อย่างน้อยที่สุด ร้อยละ 10 (ในการศึกษาครั้งนี้ ได้นำค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ของตัวแปรหลักที่จะศึกษา จากงานวิจัยที่ผ่านมาจากการศึกษาของ สุภวิทย์ เจริญผล (2543) เรื่องบรรยากาศองค์การที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงาน ของพนักงานธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร จังหวัดขอนแก่น ซึ่งค่า $R = 0.293$ แล้วยกกำลังสอง มีค่า $R^2 = 0.08$)

แทนค่าในสูตร

$$n = \frac{\lambda(1-R^2_{Y/X})}{R^2_{Y/X}} = \frac{15.6(1-0.08)}{0.08}$$

เมื่อ

$\lambda = 15.6$ ค่าเปิดตาราง Cohen (power = 0.8, $\alpha = 0.05$, $V = 720$)

$R^2_{Y/X} = R^2 = 0.08$ (สุภวิทย์ เจริญผล, 2543)

$n = 167.9$ เพื่อให้มีความเพียงพอและน่าเชื่อถือ ปรับเป็น 170 ตัวอย่าง

3. วิธีการสุ่มตัวอย่าง

ใช้วิธีสุ่มแบบมีระบบ (Systematic Random Sampling) โดยเรียงรายชื่อบุคลากรสาธารณสุข ของศูนย์สุขภาพชุมชน โดยตามทะเบียนศูนย์สุขภาพชุมชนจังหวัดขอนแก่น จากนั้น เลือกตัวอย่างจากศูนย์สุขภาพชุมชน โดยมีรายละเอียดดังนี้

- 3.1 หาช่วงของการสุ่ม (k) = N/n แทนค่า $730/170 = 4$ (ธีรวุฒิ เอกกุล, 2543)
- 3.2 เขียนหมายเลข อยู่ในช่วงของ k เพื่อหาเลขสุ่มเริ่มต้น (Random start) สุ่มอย่างง่ายได้ หมายเลข 3
- 3.3 สุ่มตัวอย่างเริ่มต้นที่เลขสุ่มเริ่มต้น (3) โดยบวกอีก k (4) ไปจนกว่าจะครบขนาดตัวอย่าง

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามคุณภาพชีวิตในการทำงาน 8 ด้าน ได้แก่ ค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม สภาพการทำงานที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ ความมั่นคงและความก้าวหน้าในการทำงาน โอกาสในการพัฒนาสมรรถภาพของบุคคล การบูรณาการทางสังคม สิทธิส่วนบุคคล จังหวะชีวิตที่เหมาะสม และลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม เป็นคำถาม เพื่อวัดประเด็นต่างๆ สำหรับคำถามแบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มากปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ส่วนที่ 4 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการทำงานของหัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชน

4.4 ตัวแปรและการวัด

4.4.1 ตัวแปรต้น (Independent) ได้แก่

4.4.1.1 ลักษณะส่วนบุคคล ซึ่งประกอบด้วย

- เพศ มีระดับการวัดเป็นนามสเกล (Nominal scale)
- อายุ มีระดับการวัดเป็นอัตราส่วนสเกล (Ratio scale)
- สถานภาพสมรส มีระดับการวัดเป็นนามสเกล (Nominal scale)
- ระดับการศึกษา มีระดับการวัดเป็นนามสเกล (Nominal scale)
- ประสบการณ์ทำงาน มีระดับการวัดเป็นอัตราส่วนสเกล (Ratio scale)

4.4.1.2 บรรยากาศขององค์กร เป็นความคิดเห็นที่มีต่อกลุ่มของคุณลักษณะ หรือสภาพแวดล้อมขององค์กรของบุคลากร ศูนย์สุขภาพชุมชนในจังหวัดขอนแก่น ซึ่งประกอบด้วย มิติด้านโครงสร้าง องค์กร มิติความรับผิดชอบ มิติรางวัล มิติความเสี่ยง มิติความอบอุ่น มิติการสนับสนุน มิติมาตรฐานการปฏิบัติงาน มิติความขัดแย้ง และมีมิติความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีระดับการวัดเป็นช่วงสเกล (Interval scale) วัดเป็นคะแนน ตามลักษณะข้อคำถาม โดยแบบสอบถาม มีลักษณะให้เลือก 5 ระดับ คือ

การให้คะแนน มีดังนี้	คำตอบ	ข้อความด้านบวก	ข้อความด้านลบ
	มากที่สุด	5 คะแนน	1 คะแนน
	มาก	4 คะแนน	2 คะแนน
	ปานกลาง	3 คะแนน	3 คะแนน
	น้อย	2 คะแนน	4 คะแนน
	น้อยที่สุด	1 คะแนน	5 คะแนน

การแปลผลคะแนนเกี่ยวกับบรรยากาศขององค์กรนำมาจัด 3 ระดับ โดยใช้เกณฑ์แบ่งกลุ่ม ตามแนวคิดของเบสท์ (Best, 1977) โดยใช้ค่าคะแนนสูงสุดลบด้วยค่าคะแนนต่ำสุดและหารด้วยจำนวนกลุ่ม หรือระดับที่ต้องการแบ่ง

ดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{ระดับการวัด}} = \frac{5 - 1}{3} = 1.33$$

ระดับสูง	หมายถึง	ค่าเฉลี่ยคะแนนต่อข้อระหว่าง	3.68 - 5.00
ระดับปานกลาง	หมายถึง	ค่าเฉลี่ยคะแนนต่อข้อระหว่าง	2.34 - 3.67
ระดับต่ำ	หมายถึง	ค่าเฉลี่ยคะแนนต่อข้อระหว่าง	1.00- 2.33

4.4.2 ตัวแปรตาม (dependent)

ตัวแปรตามในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ คุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรศูนย์สุขภาพชุมชน ซึ่งหมายถึง สภาพการปฏิบัติงานที่ดี สิ่งแวดล้อมการทำงานเหมาะสมปลอดภัย มีความเป็นธรรม เสมอภาค และมีสวัสดิการที่เหมาะสม ทำให้ปฏิบัติงานด้วยความพึงพอใจ มีประสิทธิภาพ โดยวัดจากตัวบ่งชี้คุณภาพชีวิตการทำงาน 8 ประการ ตามแนวคิดของ วอลตัน (Walton, 1974) ประกอบด้วย ค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม สภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ โอกาสก้าวหน้าและมีความมั่นคงในการทำงาน โอกาสได้รับการพัฒนา และการใช้ความสามารถของบุคคล การบูรณาการทางสังคม สิทธิส่วนบุคคล จังหวะชีวิตที่เหมาะสม และความเป็นประโยชน์ต่อสังคม ลักษณะคำถาม เป็นแบบมาตราส่วน ประมาณค่า (Rating scale) มีระดับการวัดเป็นช่วงสเกล (Interval scale) วัดเป็นคะแนนตามลักษณะข้อคำถาม โดยแบบสอบถาม มีลักษณะให้เลือก 5 ระดับ คือ

การให้คะแนน มีดังนี้	คำตอบ	ข้อความด้านบวก	ข้อความด้านลบ
	มากที่สุด	5 คะแนน	1 คะแนน
	มาก	4 คะแนน	2 คะแนน
	ปานกลาง	3 คะแนน	3 คะแนน
	น้อย	2 คะแนน	4 คะแนน
	น้อยที่สุด	1 คะแนน	5 คะแนน

การแปลผลคะแนนเกี่ยวกับบรรยากาศองค์การนำมาจัด 3 ระดับ โดยใช้ เกณฑ์ แบ่งกลุ่ม ตามแนวคิดของเบสท์ (Best, 1977) โดยใช้ค่าคะแนนสูงสุดลบด้วยค่าคะแนนต่ำสุด และหารด้วยจำนวนกลุ่ม หรือระดับที่ต้องการแบ่ง ดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{ระดับการวัด}} = \frac{5 - 1}{3} = 1.33$$

ระดับสูง	หมายถึง	ค่าเฉลี่ยคะแนนต่อข้อระหว่าง	3.68 -5.00
ระดับปานกลาง	หมายถึง	ค่าเฉลี่ยคะแนนต่อข้อระหว่าง	2.34 -3.67
ระดับต่ำ	หมายถึง	ค่าเฉลี่ยคะแนนต่อข้อระหว่าง	1.00 -2.33

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการระหว่างวันที่ 15 พฤศจิกายน 2549 ถึง วันที่ 30 ธันวาคม 2549 โดยดำเนินการ ดังนี้

5.1 ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากคณบดี คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ในการออกหนังสือขออนุญาตในการทำวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล ถึงนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น

5.2 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเข้าพบนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ในการวิจัย รายละเอียดการเก็บรวบรวมข้อมูลและลงนามในหนังสือขอความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่าง แล้วดำเนินการต่อเนื่อง ดังนี้

5.2.1 ผู้วิจัย นำแบบสอบถามไปติดต่อประสานงานกับผู้ช่วยสาธารณสุขอำเภอ อำเภอที่ถูกสุ่มตัวอย่าง เพื่อให้เป็นผู้ช่วยผู้วิจัย ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างพร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และมอบแบบสอบถามเพื่อให้กลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งนัดหมายวัน เวลา การขอรับแบบสอบถามคืนภายใน 20 วัน และผู้วิจัยส่งหนังสือขอบคุณไปยังผู้ตอบแบบสอบถามทุกคน

5.2.2 เมื่อครบกำหนดแล้วผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง ถ้าแบบสอบถามไม่ได้รับตอบกลับภายใน 30 วัน ประสานผู้ช่วยผู้วิจัยแต่ละอำเภอให้ช่วยติดตาม และติดตามทางโทรศัพท์ พร้อมทั้งติดตามเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

6. การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 การประมวลผลข้อมูล

หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลได้ครบตามจำนวนที่กำหนดแล้ว ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ถ้าถูกต้องตรงรหัสตามตัวแปรที่กำหนด ไม่ถูกต้อง จะประสานผู้ประสานงานที่สำนักงานสาธารณสุขอำเภอให้สอบถามข้อมูลให้ จากนั้นประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

6.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.2.1 การวิเคราะห์ตัวแปรเดียว (Univariate) ใช้สถิติ ความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percent) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วแต่กรณีของระดับตัวแปร เพื่อแสดงการกระจายของข้อมูล และเพื่อทราบลักษณะพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

6.2.2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ 2 ตัวแปร (Bivariate Relationship) คือ เพื่อหาความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระ และ ตัวแปรตาม โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ เพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) ซึ่งตัวแปรทั้งสองตัวนั้นจะต้องมีระดับการวัดไม่ต่ำกว่าช่วงสเกล (Interval Scale) หรือ อัตราส่วนสเกล (Ratio Scale) หากตัวแปรที่มีระดับการวัดเป็นเป็นนามสเกล (Nominal Scale) ต้องทำการเปลี่ยนให้สามารถวิเคราะห์ได้ โดยการทำให้เป็นตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) และกำหนดค่าตัวแปรที่สนใจให้มีค่าเท่ากับ 1 และค่าตัวแปรที่ไม่สนใจให้มีค่าเท่ากับ 0 (สำเร็จ จันทรสวรรณ และ สวรรณ บัวทวน, 2544) ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ ตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคล ที่ปรับเป็นตัวแปรหุ่น ได้แก่ เพศ (หญิง = 1 ชาย = 0) สถานภาพสมรส (คู่ = 1 อื่น ๆ = 0) ระดับการศึกษา (ปริญญาตรี/เทียบเท่า = 1 อื่น ๆ = 0) แล้วนำตัวแปรหุ่นดังกล่าวเข้าสู่การวิเคราะห์ร่วมกับตัวแปรปัจจัยอื่น ๆ

6.2.3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์หลายตัวแปร (Multivariate Relationship) ใช้การถดถอยพหุแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) โดยกำหนดระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งเป็นวิธีการทางสถิติที่อธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระ ตั้งแต่ 2 ตัวขึ้นไปที่มีผลต่อตัวแปรตามตัวเดียววิเคราะห์เพื่อทำนายคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรสาธารณสุข ศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดขอนแก่น ด้วย

ปัจจัยด้านบรรยากาศองค์การ 9 มิติ ได้แก่ มิติด้านโครงสร้างองค์การ มิติด้านความรับผิดชอบ มิติด้านรางวัล มิติด้านความเสี่ยง มิติด้านความอบอุ่น มิติด้านการสนับสนุน มิติด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน มิติด้านความขัดแย้ง มิติด้านความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน